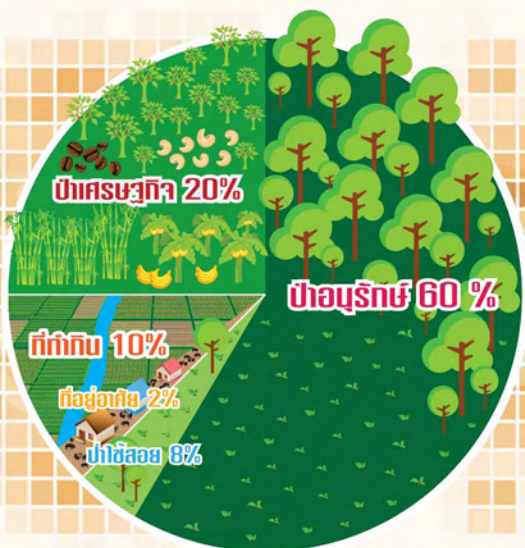

“ดอยตุงโมเดล”

คือ การบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์ พื้นที่ลุ่มน้ำอย่างสมดุล ด้วยเงื่อนไขให้คนและป่าอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพา และยั่งยืน เกิดจากการประยุกต์ประสบการณ์และความสำเร็จจากโครงการ พัฒนาต่างๆ ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการปลูกป่า และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนไปพร้อมกัน ตามแนวพระราชดำริ “ปลูกป่า ปลูกคน” ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี “ดอยตุงโมเดล” บริหารจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างสมดุล ดังนี้

ป่าอนุรักษ์

พื้นที่ป่าที่ไม่มีเรือนยอด ไม่ถูกเผา และไม่มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช เป็นเวลานาน ใช้วิธี “ปลูกป่าแบบไม่ปลูก” โดยอาศัยกฎระเบียบชุมชนควบคุม ไม่ให้คนหรือสัตว์เข้าไปรบกวนการฟื้นตัวของป่าตามธรรมชาติ

พื้นที่ป่าที่ไม่มีเรือนยอดหรือน้อย ถูกเผา และมีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชเป็นเวลานาน ใช้วิธี “ปลูกป่าแบบปลูกเสริม” โดยใช้ “ไม้โตช้าและไม่โตเร็ว” ว่าเป็นไม้พื้นถิ่นของพื้นที่นั้นๆ

ป่าเศรษฐกิจ

ปรับพื้นที่ไร่หมุนเวียน (ที่ทำกิน) เป็นป่าเศรษฐกิจ โดยชาวบ้านเป็นเจ้าของ ไม่เศรษฐกิจสร้างรายได้ในระยะยาว และศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าสูง เช่น ไข่ ถั่ว หวาย มะม่วงส้มพานต์ กาแฟ ฯลฯ

ป่าใช้สอย

พื้นที่ที่ชุมชนช่วยกันรักษาและใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่เดิม หรือปลูกเสริม ตามเงื่อนไขกฎระเบียบของชุมชน เช่น เป็นพื้นที่แหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคหรือการเกษตร และนำพลผลิตจากป่าไปใช้หรือบริโภค

ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ “ดอยตุงโมเดล”

1

สร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ
และสอบถามความต้องการของชุมชน

กรณีพื้นที่โครงการฯ
จังหวัดน่าน 3 อำเภอ
250,000 ไร่

..... เส้นแบ่งพื้นที่
~~~~~ เส้นทางน้ำ

ต.ตาลชุม
และ
ต.ศรีภูมิ
อ.ท่าวังผา

2

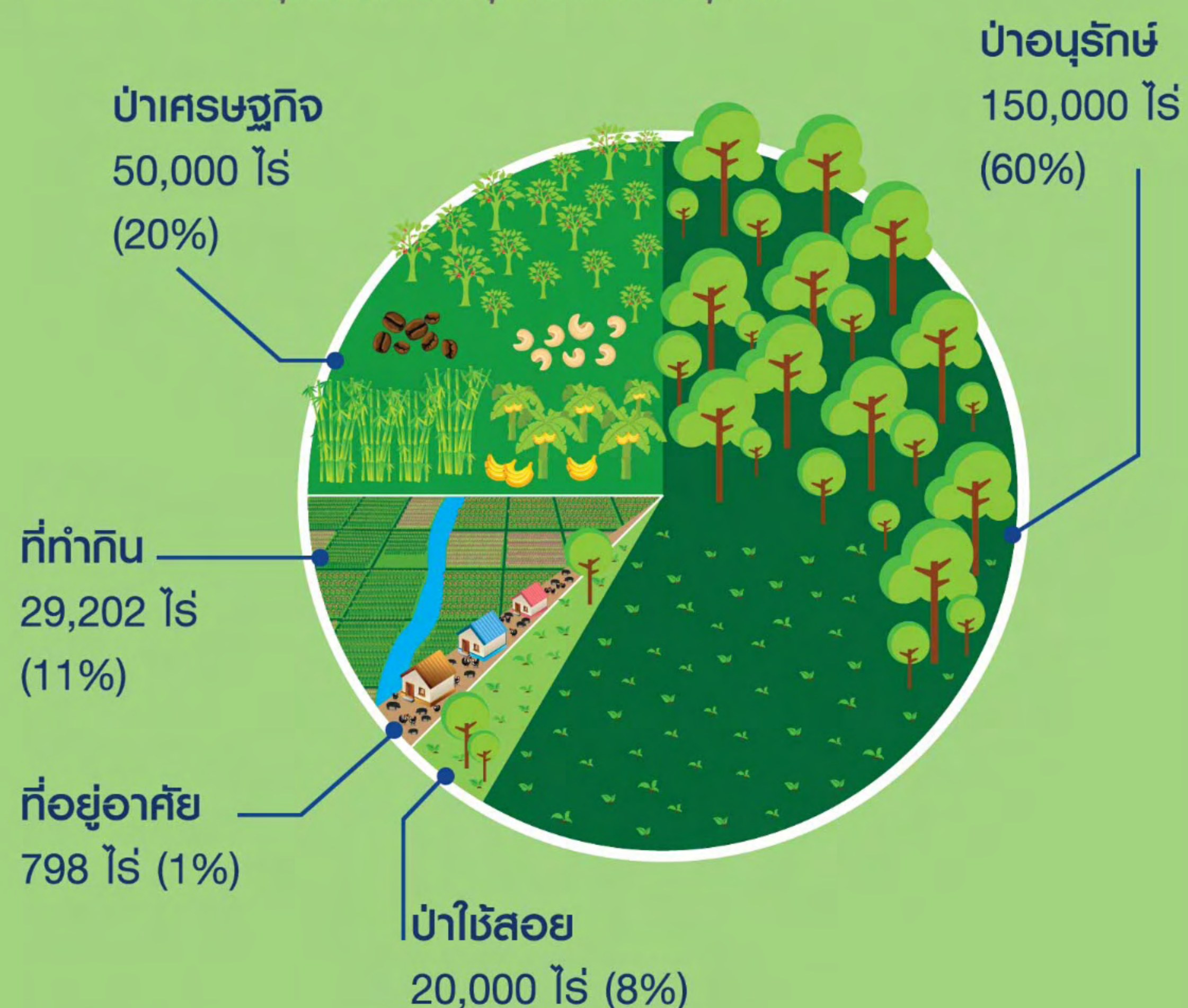
กำหนดขอบเขตลุ่มน้ำ
ของพื้นที่โครงการฯ
ระบุพื้นที่หมู่บ้านตาม
เขตการปกครอง และ
สำรวจแหล่งน้ำหรือ
ลำห้วยในพื้นที่

3

ประเมินการใช้ประโยชน์พื้นที่ประเภทต่างๆ
ในพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมดตามอัตราส่วน
“ดอยตุงโมเดล”

ดอยตุงโมเดล ประยุกต์ตามพื้นที่ลุ่มน้ำ

4

เดินสำรวจพื้นที่ทำกินร่วมกับชุมชน
ด้วย GPS และกำหนดขอบเขต
การใช้ประโยชน์พื้นที่ต่างๆ ร่วมกับ
ชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น และภาครัฐ
พร้อมจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์
พื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด

ตัวอย่าง
บ้านน้ำรีพัฒนา
ตำบลขุนน้ำ
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

5

สร้างความเข้าใจและพัฒนา
คุณภาพชีวิต “ปลูกคน” เพื่อ
ให้ชุมชนพึ่งพาตัวเองได้ด้วย
การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
และลดหนี้สิน

พัฒนาระบบน้ำ
ด้วยฝาย บ่อพวง
และระบบส่งน้ำ
โดยประชาอาสา

กองทุน
ปลูสัตว์

ทำนาขึ้นบันได
ปรับปรุงดิน และ
พัฒนาการผลิต

กองทุนยา เวชภัณฑ์
และอาหารสัตว์ชุมชน

6

ชุมชนร่วมกันเดินสำรวจขอบเขตป่าใช้สอย
และกำหนดชนิดพืชสำหรับปลูกเสริม เพื่อ
การใช้ประโยชน์ในอนาคตร่วมกัน

“ตรงนี้แหละ”

“สอบถาม
ผู้อาวุโสใน
พื้นที่ก่อนสิ”

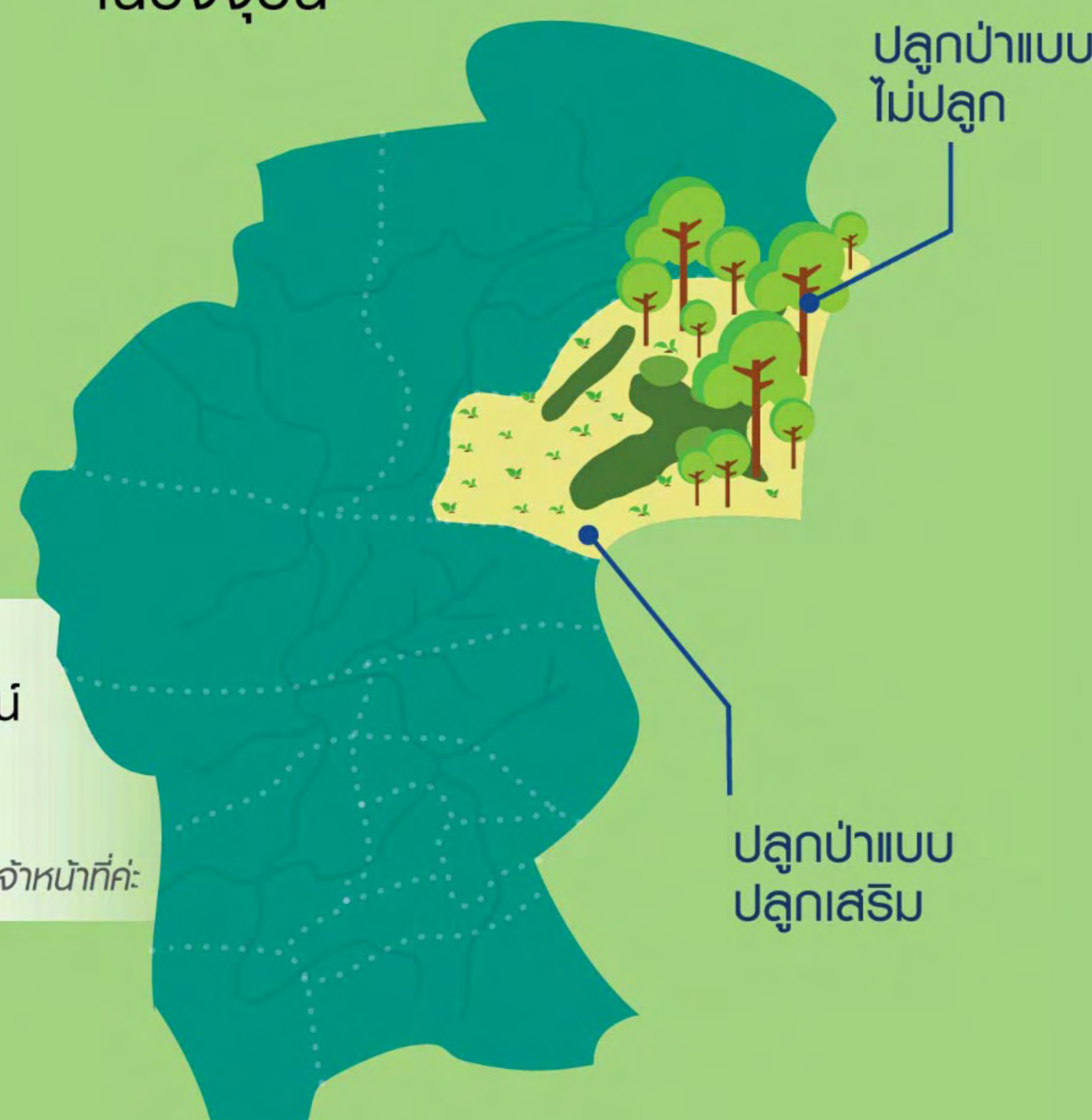
“ตรงนั้นสิ !
เราใช้ประจำ
อยู่แล้ว”

“เห็นด้วย !!”

รวมทั้งตั้งคณะกรรมการป่าและกฎระเบียบ
การบริหารจัดการป่า ทั้งในส่วนการใช้ประโยชน์
และการดูแลรักษา เช่น มาตรการระงับไฟป่า
การจัดทำแนวกันไฟ
สามารถขอตัวอย่างกฎระเบียบการบริหารจัดการป่าได้จากเจ้าหน้าที่:

7

ส่วนพื้นที่ที่เหลือในบริเวณลุ่มน้ำกำหนด
เป็นป่าอนุรักษ์ทั้งหมด โดยชุมชนร่วมกัน
พิจารณาว่า: “ปลูกป่าแบบไม่ปลูก” หรือ
“ปลูกป่าแบบปลูกเสริม” ตามสภาพจริง
ในปัจจุบัน

ปลูกป่าแบบ
ไม่ปลูก

ปลูกป่าแบบ
ปลูกเสริม

8

กำหนดพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพ
ในการแปรรูปเพื่อสร้างรายได้ใน
ระยะยาว และให้ชาวบ้านเลือกเพื่อ
ปลูกในพื้นที่ไร่นาหมุนเวียน (ที่ทำกิน)

ปลูกกาแฟได้ต้นกล้าย

เก้าอี้หวายสุดสบายต้อง
เก้าอี้หวายขุนน้ำ

น้ำหมอน
หวานชื่นใจ
ไร้เลย

กาแฟดอย
ขุนน้ำ
หอม เข้ม
ไม่กรังใจใคร

มะม่วงหิมพานต์
เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
ปลูกได้ผลผลิตดี

ขุนน้ำ
หิมพานต์
อร่อยแน่นอน

9

ติดตามความก้าวหน้าและสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการปลูก
การรวมกลุ่ม การแปรรูป และการตลาดอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 5 ปี

อย่าลืม !! ดูรายละเอียดกิจกรรม “ปลูกคน” ใน
เอกสารแจก รักษ์ป่า “บ้าน” ปลูกป่า ปลูกคนนะคะ
หรือดาวน์โหลดเอกสารที่ www.maefahluang.org

